

Používání služebních známek v protektorátu Čechy a Morava.

Mgr. Petr Maryška

Od vzniku protektorátu Čechy a Morava až do konce roku 1940 byly poštovní zásilky protektorátních úřadů, oficiálních institucí a říšských podniků osvobozené od poštovního. Neplacení poplatků bylo jenom zdánlivé, protože poplatky se platily paušálně mezi ministerstvy. Vzhledem k tomu, že docházelo k četným nedorozuměním a sporům kvůli tomuto systému hrazení poštovních poplatků, byl tento k 1.1.1941 zrušen. Zásilky uvedených institucí musely být vypláceny stejně jako zásilky soukromé, ale poštovné se hradilo použitím zvláštních služebních známek pro tento účel vydaných poštovní správou.

(Výnos ministerstva dopravy ze dne 27.12.1940, č. 63.611-III/2-40)

Ministerstvo dopravy, pod které patřila poštovní správa, vydalo pro tento účel zvláštní seznam úřadů, které byly oprávněny tyto známky používat. Zvláštností tohoto seznamu byly dvě instituce, které sídlily mimo území protektorátu a to ve Vídni. Byla to „Kulturně-historická komise“ a „Úřadovna pro péči o válečné poškozence a válečné pozůstalé v protektorátu Čechy a Morava“.

Služební známky byly vydány ve dvou emisích:

I. emise byla vydána **1. ledna 1941** a platila do **31.3.1943**, úřadům bylo uloženo přijímat do 30.6.1943

II. emise byla vydána **15.2.1943** a platila do **31.12.1944**

Důvodem pro vydání druhé emise byla politicky motivovaná změna názvu země.

Písmena, která jsou v rozích známky, označují druh známky v českém a německém jazyce.

„D“ a „M“ – „Dienstmarke“ (německy) a „S“ a „Z“ – „služební známka“ (česky)

známky z obou emisí platily současně měsíc a půl od 15.2.1943 (vydání II. emise) do 31.3.1943 (konec platnosti I. emise)

Služební známky se tedy používaly v protektorátu 4 roky a to pouze ve III. tarifním období 1.10.1940 – 16.5.1945

Poštovné na celistvostech mohlo být uhrazeno několika způsoby:

- a) služebními známkami
- b) kombinací služebních známek I. a II. emise (*smíšená frankatura*)
- c) kombinací služebních a výplatních známek (*smíšená frankatura*)
- d) kombinací služebních známek I. a II. emise a výplatních známek (*smíšená frankatura*)

Platil přísný zákaz používání služebních známek pro hrazení poštovního na soukromých zásilkách.

Exponát je rozdělen na dvě hlavní části:

1. Použití služebních známek I. vydání

2. Použití služebních známek II. vydání

Jednotlivé hlavní části ukazují použití služebních známek v poštovním provozu, ať už se jedná o jednonásobné, vícenásobné či smíšené frankatury (použití) známek služebních a známek služebních s výplatními známkami. Zajímavostí je současné použití známek obou vydání, které současně platily pouze měsíc a půl. Dále je možné v exponátu vidět použití známek s deskovými čísly, úsporu papíru při vícenásobném použití obálek, nebo vlastní výrobu obálek.

Zajímavé položky jsou nadepsané červenou barvou.

Používání doplatních známek v Protektorátu Čechy a Morava

Mgr. Petr Maryška

Zásilky, u kterých nebylo uhrazeno poštovné (nebyly vylepeny poštovní známky), nebo bylo uhrazeno nedostatečně, pošta přepravovala jako každé jiné. Pokud byl zjištěn rozdíl mezi poštovním uhrazeným příslušnými známkami a tarifem platným pro dané období v neprospěch pošty, řešila toto doručovací pošta vymezením tzv. „**Trestního porta**“ a vylepením doplatních známek (I. a II. tarifní období), nebo otiskem gumového razítka „**Nachgebühr/Doplatné**“ (III. tarifní období) a příslušný doplatek byl vybírán v hotovosti. Toto trestní porto – doplatek musel uhradit adresát, jinak mu nebyla zásilka vydána. Doplatek byl dvojnásobek a od 1.10.1940 byl snížen na jeden a půl násobek chybějící částky.

U některých zásilek a to většinou u zásilek úředních, přenesl úřad povinnost uhradit poštovné na adresáta, toto bylo poznamenáno na zásilce „Poštovné hradí příjemce“, nebo i jiným způsobem. V tomto případě nebyla zásilka brána jako nedostatečně nebo vůbec neuhrazená, ale poplatek za poštovné platil adresát, a to jenom ve výši, která odpovídala příslušnému tarifnímu období a druhu zásilky. Vyskytují se ale i zásilky, kde úřad uhradil příplatek za doporučenou nebo spěšnou zásilku a pouze poštovné uhradil adresát při převzetí zásilky v běžné výši, tedy ne jako doplatek, ale jako běžné poštovné. Vyskytují se zásilky, u kterých byly použity doplatní známky z období ČSR I.

Platnost doplatních známek definitivně skončila 15.5.1945, kdy byla zrušena platnost všech Protektorátních známek.

Doplatní známky byly vydány 1.12.1939 v počtu dvanácti kusů v sérii tato série byla 10.6.1940 doplněna o další dvě hodnoty 80 h a 1,20 K z důvodu změny tarifu.

